

Regelförenkling för livsmedelskedjan

Särskild rapport inom uppdrag 2 enligt regeringsbeslut N2019/03240/JL

2023-04-13

Dnr Ä2023-1819

**Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan,
N2019/03240/JL**

Beslutet att godkänna denna delrapport har fattats av avdelningschef Anna Johansson.
Handläggningen har gjorts av Tora Philp, enhetschef Henrik Tegehed, Stig-Dennis Nyström
och Annika LeBlanc. De två sistnämnda var föredragande för ärendet.

Stockholm 13 april 2023

Anna Johansson

Stig-Dennis Nyström, Annika LeBlanc

Sammanfattning

Den nationella livsmedelsstrategin antogs 2017. Det övergripande målet med strategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar samtidigt som relevanta nationella miljömål nås. Syftet är att öka tillväxt och sysselsättning och bidra till en hållbar utveckling i hela landet.

Tillväxtverket har inom ramen för strategins område *regler och villkor* samverkat med regelgivare och branschföreträdare i syfte att identifiera regler som försämrar konkurrenskraften, tillväxtmöjligheterna eller innovationsförmågan för företagen i livsmedelskedjan.

Inom ramen för denna samverkan har vi tillsammans identifierat både sektorsspecifika behov av förenklingar, och en rad övergripande förenklingsbehov som Tillväxtverket av erfarenhet vet är gemensamt för i princip alla branscher, det vill säga även utanför livsmedelskedjan.

När det gäller de sektorsspecifika förenklingsbehoven lämnar vi förslag avseende regler för fårföretag, märkning av nötkreatur, växtskyddssprutor samt rekommendationer avseende regler för biotopskydd respektive biogasproduktion. Förslagen skulle, om de genomfördes, innebära konkreta förenklingar och skulle i flera fall vara relativt enkla att genomföra.

De övergripande problemen som beskrivs i rapporten handlar främst om att

- regler tas fram utifrån bristande företagsperspektiv
- den sammanlagda regelbördan är svår att överblicka och förstå
- samma uppgifter lämnas flera gånger
- olika tolkning och tillämpning av samma regelverk inom och mellan myndigheter

I rapporten utvecklar vi problembeskrivningarna och de effekter som blir följderna av problemen, liksom de lösningar som både branschaktörer och till viss del myndigheter beskrivit som önskvärda.

Lösningarna på de övergripande problemen antingen de tagits fram inom ramen för de två projekten eller är Tillväxtverkets egna främjar ett lättöverskådligt och tillgängligt regelverk för dem som ska förhålla sig till det. De främjar samordning och datadelning på olika nivåer av myndigheterna, vilket både bidrar till likvärdig tolkning och tillämpning av regelverk, likvärdiga kontroller, kortare handläggningstider, minskat krångel och lägre kostnader och sammanlagt därmed till bättre förståelse för och förtroende till myndigheterna. Lösningarna främjar även bättre och mer ändamålsenliga regler från början genom verklig samverkan i regelprocessen.

Sammantaget bidrar lösningarna på såväl de sektorsspecifika problemen som de övergripande till en konkurrenskraftig livsmedelskedja med ökad tillväxt och sysselsättning.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
1 Uppdraget.....	9
1.1 Bakgrund.....	9
1.2 Mål.....	10
1.3 Metod.....	10
1.3.1 Projektet Regler och villkor på regional nivå.....	10
1.3.2 Projektet Metodutveckling för regelförenkling.....	10
1.3.3 Analys.....	11
2 Slutsatser och rekommendationer.....	12
3 Regler och villkor på regional nivå.....	13
3.1 Förbättrat bemötande vid kontroller.....	13
3.1.1 Förenklingsförslag.....	13
3.1.2 Antal berörda företag.....	14
3.2 Samordnade kontroller.....	14
3.2.1 Förenklingsförslag om samordnade kontroller.....	15
3.2.2 Antal berörda företag och företagens kostnadsbesparing.....	15
3.3 Ökad transparens vid kontroller och beslut.....	16
3.3.1 Förenklingsförslag om ökad transparens vid kontroller och beslut.....	16
3.3.2 Antal berörda företag.....	17
3.4 Ökad samverkan mellan länsstyrelserna och mellan länsstyrelsen och andra myndigheter.....	17
3.4.1 Förenklingsförslag om ökad samverkan.....	18
3.4.2 Antal berörda företag.....	19
4 Metodutveckling för regelförenkling.....	20
4.1 Förenklad rapportering av får.....	20
4.1.1 Förenklingsförslag om förenklad rapportering av får.....	21
4.1.2 Antal berörda företag.....	21
4.2 Flexibel tidpunkt vid krav på ligghall för får.....	22
4.2.1 Förenklingsförslag om tidpunkt för krav på ligghall.....	23
4.2.2 Antal berörda företag.....	23
4.3 Godkännande av växtskyddssprutor.....	23
4.3.1 Rekommendation och förenklingsförslag om växtskyddssprutor.....	24

4.3.2	Antal berörda företag.....	25
4.4	Produktion av biogas i lantbruket.....	25
4.4.1	Rekommendation om biogas i lantbruket.....	26
4.4.2	Antal berörda företag.....	26
4.5	Elektroniska öronbrickor för ökad innovation- och konkurrenskraft....	26
4.5.1	Förenklingsförslag om öronmärkning på nötkreatur.....	27
4.5.2	Antal berörda företag.....	27
4.6	Biotopskydd.....	28
4.6.1	Rekommendation om biotopskydd.....	29
4.6.2	Antal berörda företag.....	29
5	Övergripande förenklingsförslag.....	30
5.1	Datadelning mellan myndigheter.....	30
5.1.1	Rekommendation om delad data.....	31
5.2	Samlad information.....	32
5.2.1	Förslag om samlad information och utveckling av verksamt.se ...	33
5.2.2	Antal berörda företag.....	33
5.3	Förenklingsforum för bättre och mer ändamålsenliga regler.....	33
5.3.1	Förenklingsförslag om att inrätta ett förenklingsforum.....	34
5.3.2	Antal berörda företag.....	34
	Referenser.....	35
	Bilaga 1: Metod.....	38
	Bilaga 2: Förenklingsförslag från projektet Metodutveckling för regelförenkling.....	41

1 Uppdraget

1.1 Bakgrund

Regeringens livsmedelsstrategi antogs 2017. Tre strategiska områden har definierats:

- Regler och villkor
- Konsument och marknad
- Kunskap och innovation

I december 2019 fattade Regeringen beslut om handlingsplan del 2 för genomförande av den livsmedelsstrategi och Tillväxtverket tilldelades då fem deluppdrag:

1. Samordning av den nationella och de regionala livsmedelsstrategierna
2. Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan
3. Förenkling genom utveckling av verksamt.se
4. Analys av kompetensförsörjningsbehov och genomförandet av åtgärder
5. Förmedla bidrag till Sweden Food Arena

Tillväxtverket arbetar löpande med dessa uppdrag fram till och med 2025. Föreliggande rapport presenteras under deluppdrag 2, *Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan*. Inom uppdraget har det tidigare konstaterats att primärproducenterna är en viktig grupp aktörer för livsmedelskedjan med särskilda förutsättningar och utmaningar¹. Det är också den grupp som främst ser regler som ett tillväxthinder och som består av många småföretagare som ofta saknar förutsättningar att hantera administration och regelverk lika effektivt som större företag med större administrativ kapacitet.

För att underlätta regelefterlevnaden för företag är det också av stor vikt att företagen har information om rådande regelverk och känner förtroende för myndigheter som de möter i sitt verksamhetsutövande. En viktig del i det arbetet handlar om att samordna såväl regionala och lokala som nationella myndigheter, för att säkerställa att företag bemöts på samma sätt och får samma förutsättningar i hela landet.

I rapporten presenteras därför flera förslag på åtgärder som kan bidra till både förenklingar och bättre regeltillämpning, liksom en väl fungerande myndighetsutövning inom livsmedelskedjan.

¹ Tillväxtverket (2021) *Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan*. Bilaga 2 till Delrapport 1 Uppdrag att genomföra åtgärder mellan 2020-2025 inom ramen för livsmedelsstrategin.

1.2 Mål

Målet för området regler och villkor är att utformningen av regler och villkor ska bidra till en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.²

Syftet med deluppdrag 2 är att identifiera regler som försämrar konkurrenskraften, tillväxtmöjligheterna eller innovationsförmågan för företagen i livsmedelskedjan. Även eventuella brister i transparens och tillämning av regelverken ska identifieras genom uppdraget. Utifrån dessa analyser ska sedan Tillväxtverket lämna förslag på förenklingar.

1.3 Metod

Tillväxtverket har samlat in branschbehov, förbättringsförslag och goda exempel på regeltillämpningar. Datainsamling har gjorts i nära samverkan med två externa projekt, genom löpande omvärldsbevakning och genom deltagande i olika samverkansforum mellan myndigheter och intresseorganisationer med fokus på livsmedelsstrategin.

De externa projekt som Tillväxtverket har samarbetat med är *Regler och villkor på regional nivå* respektive *Metodutveckling för regelförenkling*.

1.3.1 Projektet Regler och villkor på regional nivå

Regler och villkor på regional nivå genomförs under 2021–2023 som ett samarbetsprojekt mellan sex länsstyrelser och Tillväxtverket. Projektet syftar till att utveckla metoder och koncept som ska underlätta det regionala arbetet med regler och villkor och på så sätt bidra till målen i den nationella livsmedelsstrategin. Ambitionen har också varit att skapa ökad förståelse och samsyn mellan medverkande länsstyrelser och genom samarbetet med Tillväxtverket lyfta förenklingsförslag till nationella aktörer. Projektet utgår från tjänstedesignsmetodik³ för att identifiera utvecklingsområden i syfte att förenkla för företag.

1.3.2 Projektet Metodutveckling för regelförenkling

Projektet initierades som svar på behov som identifierades i rapporten *Byråkratin i lantbruket belastar och kostar*⁴ och som visade på den stora mängd tillståndsansökningar och administrativt arbete som lantbrukare utför idag. Projektets syfte var att samla in konkreta förenklingsförslag genom intervjuer, sociala medier och projektets webbplats. Förslagen utreddes sedan vidare och en översiktlig konsekvensutredning genomfördes, innan tematiska reformförslag lades fram till

² Prop. 2016/17:104, sid 23.

³ Metod för kunddriven utveckling där användarupplevelsen står i centrum.

⁴ SLU (2020) *Byråkratin i lantbruket belastar och kostar*.

en grupp utvalda personer från olika myndigheter, branschorganisationer, forskare med flera. Utifrån gruppens utlåtande presenterades sedan regelförenklingsförslagen till ansvarig myndighet och till politiken för eventuell implementering. *Metodutveckling för regelförenkling* genomförs 2020–2023 som ett samarbetsprojekt mellan Hushållningssällskapet Halland, Växa, HIR Skåne, Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Projektet finansieras genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF).

1.3.3 Analys

Tillväxtverket har genom sina partnerprojekt och i dialog med andra berörda intressenter samlat in en rad problemformuleringar, behov och goda exempel kopplade till regelgivning i livsmedelskedjan. Tillväxtverket har därefter sammanställt och bearbetat det insamlade materialet. I den föreliggande rapporten presenteras förslag, rekommendationer och slutsatser från arbetet.

Arbetet har utförts i följande steg⁵ :

- Det material som Tillväxtverket sedan tidigare sammanställt och fått ta del av har lästs igenom och strukturerats för vidare analys. Vid behov har kompletterande datainsamling skett för att identifiera genomförbara förslag.
- Förslagen har utretts vidare och analyserats.
- Utifrån utredning och analys har förenklingsförslag formulerats.
- Förenklingsförslagen har slutligen förankrats med berörda myndigheter och intressenter.

Resultatet av analysen presenteras i denna rapport i kapitel 3 och 4.

⁵ För en mer utförlig beskrivning av metoden, se Bilaga 1.

2 Slutsatser och rekommendationer

Många av de problem och utmaningar som branschaktörer och till viss del även myndigheter vittnar om är sådant som Tillväxtverket känner igen. Även de föreslagna lösningarna som framkommit i det arbete som föregår rapporten är bekanta.

Tillväxtverket drar slutsatsen att det fortsatt krävs en snabbare digital omställning främst hos myndigheter, länsstyrelser och kommuner. Vi ser behov av en utbyggnad av verksamt.se för att få till stånd en sammanhållen, guidad process för företagen. En sådan utbyggnad av verksamt skulle även bidra till ett överblickbart regelverk som blir enklare att förstå och navigera inom. För att minska företagets uppgiftslämnande och få till stånd en mer likartad tolkning och tillämpning av gällande regelverk krävs även en ökad samordning mellan myndigheter.

Tillväxtverket vill därutöver se krafttag för att få till stånd bättre konsekvensutredningar innan regler beslutas. Bättre konsekvensutredningar förutsätter verklig samverkan med de aktörer som sedan ska förhålla sig till reglerna, det vill säga främst företagen.

Vi ser därför behov av att inrätta ett Förenklingsforum som kan visa vägen för ett konstruktivt samskapande i regelprocessen. Förenklingsforum underlättar framtagandet av förslag till nya och ändrade regler och ger en naturlig process för systematisk översyn av den befintliga regelstocken. Genom ett sådant forum, där även forsknings- och innovationskompetens bör vara representerad, kan vi också få till stånd regler som främjar digitala lösningar för en effektivare tillämpning och grön omställning på ett mer systematiskt sätt. Tillväxtverket har kompetensen och möjligheten att leda och facilitera en sådan dialog.

Livsmedelskedjan utgörs av nära 150 000 företag och uppgår till åtta procent av det totala förädlingsvärdet i näringslivet⁶. Att reglerna är utformade utan onödiga kostnader och krångel har därför en betydande inverkan på svensk ekonomi.

Vi har inte råd att vänta eftersom problemen hindrar jordbrukssektorn och dess företag från att utvecklas, växa och vara konkurrenskraftiga.

Tillväxtverket välkomnar de återrapporteringskrav som regeringen gett Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna att respektive myndighet ska redovisa regler och villkor som motverkar måluppfyllelsen i livsmedelsstrategin och hur dessa hinder kan åtgärdas.

Med kunskap och erfarenhet av förenklingsperspektivet kan Tillväxtverket vara ett stöd för myndigheterna i deras regelförenklingsarbete. Vi bidrar gärna med vår kompetens inom förenklingsmetodik för att tillsammans hitta lösningar som verkar för måluppfyllelsen i livsmedelsstrategin.

⁶ Tillväxtverket (2021). *Analys av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan*.

3 Regler och villkor på regional nivå

Projektet har arbetat fram ett stort material innehållande problembilder, behov och förslag till förenklingar både för företag och handläggare vid länsstyrelsen. Projektet valde att prioritera områdena arealkontroller, primärproduktion och vattenverksamhet. De förslag som kunde identifieras kategoriserades enligt följande:

- Bemötande
- Samordnande kontroller
- Transparens vid kontroller och beslut
- Samverkan
 - mellan länsstyrelser
 - mellan länsstyrelsen och kommuner
 - mellan länsstyrelsen och nationella myndigheter.

3.1 Förbättrat bemötande vid kontroller

En viktig del av länsstyrelsens arbete är mötet med lantbrukare. Möten sker inte minst vid länsstyrelsens kontroller av lantbrukarnas verksamhet och kan ofta upplevas som en utsatt situation för lantbrukaren.

Länsstyrelserna beskriver att möten mellan myndighet och lantbrukare ofta sker i en stressad situation, där tid saknas för att skapa personlig kontakt och bygga förtroenden. Företagaren upplever ofta att kontrollanten inte har förståelse för dennes verksamhet. Länsstyrelserna beskriver vidare att det finns problem med hög personalomsättning bland kontrollanter, vilket innebär att lantbrukarna sällan träffar samma kontrollant flera gånger. Förutom dåliga förutsättningar att bygga goda relationer byggs heller inte den nödvändiga erfarenhet och kompetens som krävs vid komplexa kontroller av lantbruk. Kontrollanter med bristande erfarenhet riskerar att känna osäkerhet i sin yrkesroll och hur de ska bemöta lantbrukare. Brist på erfarenhet och kompetens kan både skada förtroendet mellan lantbrukare och länsstyrelse och leda till högre personalomsättning.

3.1.1 Förenklingsförslag

- Tillväxtverket föreslår att Länsstyrelserna ges extra resurser för att kunna arbeta strategiskt med bemötande och kompetensutveckling. Medlen ska möjliggöra framtagande av en central, intern utbildning som stärker både bemötandet och kontrollanternas kompetens och yrkesroll. Utbildningen bör inkludera spridande av goda exempel mellan länsstyrelser.
- Förutsättningar bör ges för länsstyrelserna att genomföra brukarundersökningar för att utveckla och följa upp kontrollverksamheten. Lärdomar från Jordbruksverkets digitala utbildning för djurskyddskontrollanter, KuDos, skulle kunna användas för utbildningar inom andra områden än djurskydd.

Tillväxtverket har i en rapport från 2022⁷ lyft att länsstyrelserna tidigare har utvärderat sitt arbete genom brukarundersökningar. Arbetet med undersökningarna avbröts dock med införandet av GDPR-lagstiftningen, då det rådde osäkerhet avseende legaliteten för länsstyrelsen att utifrån instruktion och uppdrag hantera sådana personuppgifter.

- Tillväxtverket föreslår vidare att länsstyrelserna får förutsättningar att återuppta och utveckla arbetet med att mäta och utvärdera företagens upplevelse av tillståndsprocessen (miljötillstånd) i syfte att bedriva ett systematiskt förbättringsarbete.

3.1.2 Antal berörda företag

I Sverige finns 58 218 jordbruksföretag.⁸ Inför verksamhetsåren 2020-2022 sattes ett nationellt mål att länsstyrelserna årligen ska kontrollera 1000 företag inom primärproduktionen av livsmedel och foder.⁹ Med primärproduktionen menas till exempel hållande av livsmedelsproducerande djur för kött- mjölk- eller äggproduktion, odling av olika vegetabilier och spannmål men även jakt, fiske, biodling och insamling av vilda bär och svampar.¹⁰ Länsstyrelsen har även som mål att minst tio procent av kontrollobjekten med hållande av livsmedelsproducerande djur kontrolleras varje år i den planerade kontrollen i varje län.¹¹ Enligt statistik från Jordbruksverket har 15 568 företag skötsel av lantbruksdjur¹², vilket innebär att omkring 1500 företag årligen ska få djurskyddskontroll. Sammantaget innebär detta att minst 1500 företag årligen kan beröras av att länsstyrelsens kontroller.

Samma lantbrukare kan beröras av flera kontroller årligen. Det finns inte tillgänglig statistik om hur många kontroller som utförs hos enskilda lantbrukare. Kontakt med länsstyrelsen kan givetvis ske även utanför kontrolltillfället.

3.2 Samordnade kontroller

Länsstyrelserna ser behov av samordnade kontroller för att minska antalet besöks- och kontrolltillfällen hos lantbrukaren. En lantbrukare möter många kontrollanter från olika enheter inom länsstyrelsen, som var och en kontrollerar olika delar av lantbrukarens verksamhet. Dessutom genomförs kontroller av andra myndigheter och aktörer¹³. Idag rapporteras kontroller i system som styrs av exempelvis

⁷ Tillväxtverket (2022) *Förenkla för företag i tillstånds- och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet*, delrapport 2022, s. 42.

⁸ Jordbruksverket (2022). *Jordbruksföretag och företagare*.

⁹ Se exempelvis Länsstyrelsen Skåne *Årsredovisning 2021*.

¹⁰ Livsmedelsverket (2023) *Exempel på livsmedelsföretag i primärproduktionen*.

¹¹ Livsmedelsverket (u.å.) *Hitta operativa mål och aktiviteter*.

¹² Jordbruksverket (2022).

¹³ Exempelvis kontroller genom olika certifieringsorgan.

Jordbruksverket, Livsmedelsverket och länsstyrelsens egna ärendehanteringssystem.

Lantbrukare lägger mycket tid på att förbereda sig inför och närvara vid myndigheternas kontroller och tillsyn. I många fall kommer kontrollanter som ska kontrollera olika saker på lantbruket vid olika tillfällen. Att minska antalet kontrolltillfällen genom samordnade kontroller skulle minska arbetsbelastningen för lantbrukaren.

Idag saknar länsstyrelserna förutsättningar att samordna sina kontroller internt och minska kontrolltillfällena för lantbrukarna. Länsstyrelsernas kontroller planeras och rapporteras i olika system inom myndigheten och visas inte samlat. En handläggare på en enhet kan inte se andra enheters planerade och genomförda kontroller. Bristfällig samordning mellan register gör det svårt att dela uppgifter och att få uppgifter kring vilka företagare som har haft kontroll.

Samordnade kontroller skulle, förutom färre kontrollbesök ge förståelse för vad de olika kontrollerna syftar till och ge få svar på frågor om vem som kontrollerar vad och varför. Samordnade kontroller förväntas även bidra till samsyn vid bedömningar och minimerar därmed risken att lantbrukaren ges olika bedömningar av olika enheter på länsstyrelsen. Därutöver skulle det bidra till ett högre förtroende för myndigheten.

3.2.1 Förenklingsförslag om samordnade kontroller

- Tillväxtverket föreslår att uppdrag ges åt en länsstyrelse att utreda möjligheten att dela data mellan länsstyrelsernas rapporteringssystem för kontroller (se även sid 30, Datadelning mellan myndigheter), eller på annat sätt förenkla för handläggarna att samordna sina kontroller och få inblick i vilka kontroller som utförs av olika enheter inom myndigheten.

3.2.2 Antal berörda företag och företagens kostnadsbesparing

För antal berörda företag se kap. 3.1.2.

Enligt information på Jordbruksverkets webbplats¹⁴ tar en kontroll "några timmar". Tillväxtverket uppskattar att lantbrukaren, i de fall de känner till att en kontroll ska genomföras, i genomsnitt förbereder kontrollen 1-2 timmar och att varje kontrolltillfälle tar 3-4 timmar att genomföra. Om kontrollerna kunde samordnas skulle därmed lantbrukaren spara 4-6 timmar per kontrolltillfälle, eller mellan cirka 1650-2485 kronor¹⁵. Det finns ingen tillgänglig statistik kring hur många

¹⁴ Jordbruksverket (2023) *Bra att veta när du ska få kontrollbesök*.

¹⁵ Genomsnittlig bruttolön uppskattad till 36 000 kronor/månad, enligt uppgifter från Hushållningssällskapet. Timkostnad beräknad utifrån 160 arbetstimmar/månad och med påslag enligt Tillväxtverkets schablon för administrativa kostnader (lön*1,84).

kontroller som utförs vid varje enskilt lantbruk. Ett lantbruk kan vara föremål för ett antal kontroller årligen.

I ett scenario där 10-90 procent av dessa 1500 kontroller kan samordnas på årsbasis innebär det att kostnadsbesparingen kan ligga i spannet om cirka 248 000 – 3 353 000 kronor per år för företagen som kontrolleras.

3.3 Ökad transparens vid kontroller och beslut

Lantbrukare har beskrivit problem med långa ledtider och bristfällig transparens efter länsstyrelsens kontroller och beslut. Önskemål uttrycks om snabb återkoppling efter genomförda kontroller. Handläggarna själva uttrycker också behov av bättre it-stöd för effektivare kontroller och efterarbetet vid handläggningen kopplat till dem.

Jordbruksverket har i samarbete med representanter från länsstyrelsen tagit fram kontrollprotokoll för handdatorer som går att använda som digitala checklistor vid djurskyddskontroller och arealkontroller. Vid djurskyddskontroller kan en applikation som heter DSK Falken användas, där resultat av kontrollen kan registreras under kontrollens gång. Det innebär att dokumentation av kontrollen görs på plats och kontrollrapporterna blir i de flesta fall också klara på plats. Detta leder till snabb återkoppling, men även mindre administration på kontoret för handläggaren. Kontrollanterna upplever dock att det är mycket tekniska problem med handdatorerna, vilket begränsar användningen. Länsstyrelserna menar också att det både är en kompetens- lednings- och styrningsfråga i hur stor utsträckning tekniska hjälpmedel, checklistor och protokoll, som idag finns framtaget och tillgängligt, används vid kontroller.

Det finns inte digitala kontrollprotokoll för alla typer av kontroller. Exempelvis har det inte funnits för grundvillkorskontroller tidigare, men, enligt Jordbruksverket ska detta åtgärdas inom kort. Jordbruksverket arbetar idag kontinuerligt och i nära samarbete med länsstyrelsens kontrollanter för att utveckla Falken.

3.3.1 Förenklingsförslag om ökad transparens vid kontroller och beslut

- Tillväxtverket föreslår att uppdrag ges åt en länsstyrelse att utreda möjligheten till ökad direkt återkoppling vid kontroller. Uppdraget ska inkludera eventuellt behov av resurser till effektivare handdatorer som stödjer återkoppling på plats vid kontrolltillfället, behov av kompetensutveckling av kontrollanter för ökad användning av digitala kontrollprotokoll och handdatorer.
- Förslaget innefattar även att utveckla tillfällen och forum för lärande internt på länsstyrelserna samt mellan länsstyrelserna med påvisande av goda exempel av snabb återkoppling till

lantbrukare. Ökad användning av digitala checklistor eller kontrollprotokoll kan förutom att effektivisera processer även vara ett medel för att öka likabehandling och likabedömning mellan länsstyrelser och mellan olika kontrollanter inom en länsstyrelse.

3.3.2 Antal berörda företag

Alla Sveriges jordbruksföretag berörs sannolikt inte av den typ av kontroll som lämpar sig att ge snabb återkoppling till. I exemplen ovan lyfts djurskyddskontroller och arealkontroller. Det finns enligt Jordbruksverkets statistik 15 568 jordbruksföretag som har skötsel av lantbruksdjur och 14 348 jordbruksföretag som har växtodlingar för jordbruksväxter.¹⁶ Därmed kan uppemot 30 000 företag beröras. Observera att samma företag kan vara aktuellt för både djurskyddskontroller och arealkontroller, men i tillgänglig statistik är det inte möjligt att utläsa hur många det är. Se kap. 3.1.2 för uppgifter om årligt mål för länsstyrelsens kontroller.

3.4 Ökad samverkan mellan länsstyrelserna och mellan länsstyrelsen och andra myndigheter

Under projektet har behov av ökad samverkan på flera nivåer beskrivits både av länsstyrelserna och av lantbrukare. Samverkan är viktig både mellan länsstyrelserna, och mellan länsstyrelsen och kommuner liksom mellan länsstyrelsen och nationella myndigheter.

Länsstyrelserna vittnar om att det för lantbrukaren kan vara otydligt vilken myndighet som ska utföra tillsyn och kontroller och vem som råder över en viss fråga. Men även att det i vissa fall kan vara otydligt för myndigheterna själva. Tillämpningen av samma regelverk kan skilja sig åt mellan de 21 länsstyrelserna i Sverige, men även mellan länsstyrelsen och kommunerna. Detta försvårar för lantbrukaren att göra rätt och resulterar i ojämna konkurrensvillkor. När det gäller länsstyrelserna olika regeltillämpning uppges geografiska förutsättningar och struktur kunna vara en del av förklaringen, men inte alltid.

Idag finns olika nätverkssammansättningar mellan handläggare som arbetar med samma fråga på olika länsstyrelser. Hur dessa nätverksammansättningar ser ut varierar mellan länen och de olika tillsynsområdena. Det finns även formella nätverk som är kopplade till länsrådsgruppen som länsstyrelsegemensamt arbetar med frågor rörande bland annat landsbygd och lantbruk, djurskydd och skogsbruk. Länsrådsgrupperna företräds av kontaktlänsråd som har dialog med Regeringskansliet. Nätverken kan underlätta dialogen genom att föra fram sakfrågor som, på sikt, kan leda till förenklingar för lantbrukare. Länsstyrelserna önskar nationellt samordnade, formella samverkans-

¹⁶ Jordbruksverket (2022). *Jordbruksföretag och företagare*.

nätverk. Utan nationell samordning finns det risk att icke formellt sammansatta samverkansnätverk tolkar regelverk olika i olika delar av landet.

Tillväxtverket välkomnar här regeringens uppdrag¹⁷ åt Statskontoret att utreda ändrad ansvarsfördelning för viss länsstyrelseverksamhet med syfte att bland annat bidra till att göra statsförvaltningen mer överskådlig för företag.

När det gäller samverkan mellan länsstyrelsen och kommunerna har länsstyrelsen i Örebro beskrivit den samverkan den har tillsammans med länsstyrelsen i Värmland, och där man genom organisationen Miljösamverkan Örebro Värmland samverkar med kommunerna kring tillsynsarbete. Samverkan beskrivs ge mer lika bedömningar över kommuns- och länsgränser. Samverkan beskrivs vidare som kunskaps-höjande då myndigheterna lär av varandra.

Länsstyrelserna efterfrågar vidare ökad samverkan med nationella myndigheter för att få ökat stöd och vägledning gällande tolkning och tillämpning av regelverk. Trots att vägledning för tillämpning av lagstiftning finns framtagna upplever länsstyrelserna att tolkningsutrymmet kan vara stort. Det leder till skillnader i tolkningar och tillämpning av samma lagstiftning både internt på samma länsstyrelse och mellan olika länsstyrelser.

Genom ökad samverkan på alla nivåer blir både tolkning och tillämpning av regler mer lika, vilket leder till ökad likabehandling av lantbrukaren, bättre konkurrensvillkor samt en tydligare rollfördelning. Ökad samverkan kan vidare leda till fler samordnade kontroller mellan länsstyrelsen och kommuner.

3.4.1 Förenklingsförslag om ökad samverkan

- Tillväxtverket föreslår att ett uppdrag ges åt lämplig länsstyrelse att ansvara för att samverkan mellan alla 21 länsstyrelserna utvecklas och ökas i exempelvis nätverkssammansättningar med representanter från de 21 länsstyrelsernas olika enheter som arbetar med samma frågor exempelvis djurskyddskontroller, arealkontroller, vattenverksamhet etcetera. Syftet är att skapa en mer enhetlig tolkning och tillämpning av regler mellan länsstyrelser i samband med kontakter med lantbruksföretagare.

I uppdraget bör det ingå att ta fram och genomföra utbildningsinsatser som skapar mer enhetliga arbetssätt mellan kontrollanter. Uppdraget bör omfatta att samla och sprida goda exempel mellan länsstyrelserna samt att årligen följa upp och rapportera hur samverkan mellan länsstyrelserna har ökat

¹⁷ Finansdepartementet (2023) *Uppdrag att utreda ändrad ansvarsfördelning för viss länsstyrelseverksamhet, Fi2023/01067.*

samt specificera resultat och önskade effekter.

Uppdraget behöver tillföras resurser eftersom det annars riskerar att misslyckas, då länsstyrelserna får svårt att avstå personella resurser för samverkan utan ökade ekonomiska anslag.

- Tillväxtverket föreslår vidare att nationella myndigheter ges uppdrag att samverka med länsstyrelserna i syfte att skapa en mer enhetlig tillämpning av regelverk som rör lantbrukaren för att minimera geografiska skillnader mellan kontroller. Främst berörs Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Naturvårdsverket. Ett särskilt uppdrag att samordna en kalibrering av länsstyrelsernas regeltillämpning bör ges till Jordbruksverket. Lärdomar från Jordbruksverkets samordningsansvar på djurskyddsområdet, där myndigheten anordnar kalibreringar och tar fram vägledning, kan med fördel användas för utformningen av detta uppdrag. Uppdraget bör följas av tillskjuten finansiering.

Uppdraget till alla tre nationella myndigheter bör omfatta att alltid informera och utbilda relevanta enheter vid ny eller förändrad reglering.

- Samtidigt bör länsstyrelserna få i uppdrag att samråda med nationella myndigheter i syfte att skapa mer enhetlig tolkning och tillämpning inom alla områden som länsstyrelsen utför kontroller.

Tillväxtverket välkomnar här uppdraget i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2023 att samverka med nationella myndigheter för exempelvis en mer enhetlig prövningsprocess. Länsstyrelserna ska enligt regleringsbrevet samråda med Naturvårdsverket i uppdraget att genomföra en förstudie. Förstudien ska undersöka förutsättningarna för att utveckla en myndighetsgemensam vägledning för miljötilståndsprövningen och miljöbedömningsprocessen, i syfte att möjliggöra en mer enhetlig prövningsprocess nationellt. Målet är också att kartlägga sätt att öka effektiviteten i prövningen samt öka kunskapen och förutsägbarheten avseende processens olika steg.

- Tillväxtverket föreslår vidare att en länsstyrelse ges uppdrag att utreda vad som krävs för att öka samverkan med kommuner. Syftet ska vara att samordna kontroller och därmed minska antalet kontrolltillfällen hos lantbrukaren, att få en mer enhetlig bedömning och regeltillämpning/tolkning samt att tydliggöra myndigheternas olika roller.

3.4.2 Antal berörda företag

Alla Sveriges omkring 60 000 jordbruksföretag skulle troligen beröras av förslaget.

4 Metodutveckling för regelförenkling

Projektet Metodutveckling för regelförenkling har tillsammans med företagare, branschföreträdare och andra involverade aktörer utarbetat förslag till förenklingar. Förslagen har sedan diskuterats under tematiska dialogmöten tillsammans med ansvariga tillsynsmyndigheter och andra relevanta aktörer. Fem dialogmöten har hållits:

- Fårföretag
- Kemikaliehantering i lantbruket
- Biogasproduktion i lantbruket
- Företag med nötkreatur
- Biotopskydd

4.1 Förenklad rapportering av får

Ägare av får som har djuren på en produktionsplats har skyldighet att rapportera förflyttningar av dessa till Jordbruksverkets förflyttningsregister för får¹⁸. Förflyttningsregistret är en del i EU:s regelverk för att motverka smittspridning av djursjukdomar och används av Jordbruksverket för att spåra smitta bland djur. Registret kan därför inte tas bort.

Idag behöver varje förflyttning anmälas till Jordbruksverkets förflyttningsregister senast sju dagar från det att djuren anlände till eller lämnade platsen. Detta gäller oavsett hur många djur som flyttas. Undantag görs för djurhållare som flyttar djur mellan två produktionsplatser som ligger inom samma eller angränsande kommun där denne själv är registrerad djurhållare.

Branschen efterfrågar dock möjligheten att registrera förflyttningar genom att en anmälan görs i fårägarens digitala stalljournal¹⁹ (där förflyttningar också registreras). Att slippa anmäla förflyttningar två gånger bedöms kunna minska den administrativa bördan för företag med cirka 10–15 minuter per tillfälle då transporter ska rapporteras. Enligt uppgifter från Hushållningssällskapet tjänar en lantbrukare i snitt cirka 36 000 kronor i månaden, vilket innebär en teoretisk kostnad om cirka 70–104 kronor per tillfälle.²⁰

Företagare som registrerar få transporter bedöms kunna spara ytterligare tid per tillfälle eftersom bristande vana gör att inrapporteringen tar längre tid. Förslaget kan därför också gynna nyblivna jordbruksföretag med får genom att minska svårigheterna med att träda in på marknaden. Tidsbesparingen totalt sett förväntas dock vara större hos

¹⁸ Undantag finns om ägaren flyttar mellan egna anläggningar i samma eller angränsande kommun eller till slakteri.

¹⁹ Den mest vanligt förekommande i Sverige tillhandahålls av Elitlamm AB, se Elitlamm (u.å).

²⁰ Beräknat utifrån 160 arbetstimmar/månad och med påslag enligt Tillväxtverkets schablon för administrativa kostnader (bruttolön*1,84).

större fåruppfödare som köper och säljer djur över hela landet och genomför flera transporter per år. Att slippa anmäla förflyttningar två gånger minskar också risken för avvikelshantering vid felaktig datainmatning. Dessutom registreras informationen snabbare, vilket är fördelaktigt för både den enskilde fårägaren och Jordbruksverket.

Ett sätt att minska dubbelarbete vid inrapportering till förflyttningsregistret är möjligheten att använda fårägarens egna data från en digital stalljournal för vidare rapportering till förflyttningsregistret.

Tillväxtverket har varit i kontakt med Jordbruksverket som uppger att det inte föreligger några juridiska hinder för att rapportera in data digitalt från stalljournaler, något som idag redan är möjligt för nötkreatur. Enligt Elitlamm AB, som i dagsläget är det enda företag som tillhandahåller elektroniska stalljournaler för får och getter, är en it-integration möjlig och utvecklingsarbetet bedöms kosta mellan 200 000 och 400 000 kronor. Jordbruksverket bör ges möjlighet att, inom ramen för en förstudie, undersöka vilka kostnaderna skulle bli för myndigheten att möjliggöra att förflyttningsregistret för får integreras med digitala stalljournaler, likt lösningen för nötkreatursregistret CDB.

4.1.1 Förenklingsförslag om förenklad rapportering av får

- Tillväxtverket föreslår att uppdrag ges åt Jordbruksverket att undersöka dels om intresse finns från branschföretagen att få till stånd en koppling mellan stalljournaler och Jordbruksverkets förflyttningsregister, dels vilka kostnader utvecklingen av ett sådant system skulle innebära. Utredningen behöver beakta kundernas behov och Jordbruksverkets förutsättningar att göra den it-utveckling som behövs.

4.1.2 Antal berörda företag

Problemet berör potentiellt alla fårägare. Totalt finns idag cirka 9000 företag som håller får i Sverige.²¹ Den stora majoriteten (98%) av dessa är små bolag som drivs av grundaren, utan andra anställda.²²

Enligt branschen är det dock många av dessa som inte flyttar får annat än till slakt eller destruktion, vilket gör den potentiella mängden berörda företag mindre. Ungefär 3000 användare nyttjar den digitala stalljournalen Elitlamm, vilket kan ge en mer rättvisande bild av antalet berörda företag.

²¹ Hushållningssällskapet (2022) Samtal med representanter från Hushållningssällskapet i december 2022.

²² SCB (2022) *Företagsdatabasen*.

4.2 Flexibel tidpunkt vid krav på ligghall för får

Jordbruksverkets föreskrifter säger att ligghall ska finnas för nötkreatur och får som går ute eller har möjlighet att gå ut på betesmark eller i rasthage mer än tolv timmar per dygn under den kalla årstiden.²³ Det finns också risk för näringsläckage och trampad mark om fodringen inte görs på ett bra sätt.

Idag finns ingen enhetlig definition av den kalla årstiden, men många länsstyrelser definierar den som den del av året då dygnsmedeltemperaturen är lägre än fem grader. Bestämmelsen anger att djur ska tas in så fort betet slutar växa under den kalla årstiden.

Det kan vara svårt att planera för att ta in djuren om det blir en plötslig köldknäpp, och det tar också mycket tid att ta in djuren och börja fodra dem inomhus, för att sedan släppa ut dem när betet börjar växa igen. För en företagare kan processen bli både tidskrävande och kostnadsdrivande. Företagen upplever att många länsstyrelser blivit mer nitiska i uppföljningen av detta och vill därför se en större flexibilitet i när lantbrukare bör ta in djuren.²⁴ Flera fördelar finns enligt branschen:²⁵

- Djuren håller sig friskare ute
- Större flexibilitet och möjlighet att hålla fler djurgrupper ute
- Fåren använder ligghallen lite och föredrar naturliga skydd (till exempel träd) mot blåst
- Bättre spridning på växtnäring
- Ökad konkurrenskraft/ökad lönsamhet
- Möjlighet att hålla fler djur
- Kunna nyttja sparade bete

Under ett dialogmöte har Jordbruksverket angett att det finns utrymme för en mer flexibel tolkning av reglerna, givet att det inte påverkar djurhälsan negativt. Eftersom dagens regelverk inte definierar när den kalla årstiden infaller, anser myndigheten dock att en potentiell förändring också kan uppstå om kontrollmyndigheterna (länsstyrelserna) omtolkar lagstiftningen.

För att Jordbruksverket ska kunna förändra sina föreskrifter om fårhållning under vinterhalvåret krävs forskningsresultat som visar att det inte påverkar fårens välfärd negativt. Jordbruksverket bedömer att en sådan studie måste visa på bibehållen välfärd vid förlängd utevistelse om myndigheten ska kunna ändra sina rekommendationer gällande utevistelse för får.

Tillväxtverket har varit i kontakt med forskare vid SLU, som uttryckt intresse av att genomföra en studie för att undersöka hälsan hos får som hålls utomhus längre än vad dagens krav tillåter, men idag saknas

²³ SJVFS 2019:21, 6 kap. 7 §.

²⁴ Hushållningssällskapet (2022).

²⁵ Lammproducenterna (2019). *Ökad utevistelse för får genom ranchdrift – som drivs av LRF kött*.

medel för att genomföra studien. Studien skulle bland annat undersöka fårens hull, renhet och foderförbrukning. SLU har vid två tillfällen ansökt om medel för en sådan studie (från Stiftelsen Lantbruksforskning och Formas) men fått avslag.

4.2.1 Förenklingsförslag om tidpunkt för krav på ligghall

- Tillväxtverket föreslår att Jordbruksverket tilldelas medel att utlysa en studie som ska undersöka hur utomhusgående fårs välfärd påverkas under den kalla årstiden. Om studien indikerar att fårens välfärd inte påverkas negativt av längre utomhusvistelse än idag kan föreskriften ändras därefter. Syftet är att få till stånd en mer enhetlig tolkning och förutsägbar tillämpning av reglerna. Tillväxtverket har varit i kontakt med SLU som har uttryckt sig positiva att genomföra sådan studie, givet att finansiering kan säkras.
- I andra hand föreslår Tillväxtverket att utredningen *Stärkt konkurrenskraft för livsmedelsproducenter och ett starkt djurskydd (Dir. 2023:19)* ges ett tilläggsdirektiv om att längre utomhusvistelse för får utreds inom utredningens arbete.

4.2.2 Antal berörda företag

Omkring 3 000 företag beräknas omfattas, se avsnitt 4.1.2.

4.3 Godkännande av växtskyddsprutor

Idag måste alla användare av växtskyddsmedel använda specifik spridningsutrustning. Utrustningen ska, med vissa undantag, vara godkänd av Jordbruksverket. Godkännandet baseras på resultatet från ett funktionstest som utförs av en oberoende funktionstestare.²⁶ Enligt Jordbruksverkets föreskrifter ska funktionstest utföras av en behörig testare minst vart tredje år.²⁷ Det är sedan upp till lantbrukaren att skicka in testresultaten till Jordbruksverket för att förnya godkännandet. Det är dock inte ovanligt att funktionstest av växtskyddsprutor genomförs mer frekvent än vart tredje år, då sprutorna genomgår service där funktionstest ofta ingår.

Eftersom växtskyddsprutor kan genomgå flera funktionstest under en treårsperiod är det många lantbrukare som uppger att det är svårt att hålla reda på när det är dags att skicka in nya testresultat för godkännande. Om en lantbrukare vid inspektion inte har ett giltigt intyg för växtskyddsprutor utdöms en miljöstraffavgift om 10 000 kronor. Beloppet anses av branschen vara oskäligt högt i sådana fall där

²⁶ Personer som har genomgått Jordbruksverkets utbildning, se Jordbruksverket. (2023). *Funktionstestare av sprutor*.

²⁷ SJVFS.2014:42. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om integrerat växtskydd*.

utrustningen har testats men resultaten inte rapporterats till Jordbruksverket.

Jordbruksverket har sedan tidigare hörsammat dessa synpunkter.

Myndigheten har i en skrivelse²⁸ från 2017 till dåvarande miljö- och energidepartementet föreslagit en ändring av förordning (2012:259) om miljöstraffavgifter. Förslaget innebär att 8 kap. 12 § delas upp i två paragrafer:

- Använder sprutföraren en utrustning som inte är godkänd av Jordbruksverket och som inte är funktionstestad under de senaste tre åren bör en miljöstraffavgift på 10 000 kronor påföras.
- Använder sprutföraren en utrustning som inte är godkänd av Jordbruksverket, men som är funktionstestad under de senaste tre åren, bör en miljöstraffavgift på 5 000 kronor påföras.

Jordbruksverket har sedan tidigare undersökt möjligheten att låta funktionstestare rapportera in godkända tester. Det är idag rent juridiskt möjligt att överlåta detta ansvar till en funktionstestare, genom fullmakt, men funktionstestare som tillfrågats har inte varit intresserade av uppdraget. Anledningarna till detta varierar. En del funktionstestare har berättat att de inte anser det värt risken att rapportera in fel och på det sättet bli ersättningskyldig till lantbrukaren. Många funktionstestare arbetar som konsulter och prioriterar annat arbete.

4.3.1 Rekommendation och förenklingsförslag om växtskyddssprutor

- Tillväxtverket rekommenderar att Jordbruksverkets förslag avseende ändring av 8 kap. 12 § Förordning (2012:259) om miljöstraffavgifter hanteras av Regeringskansliet. Förslaget innebär att straffavgiften för växtskyddssprutor som har testats men inte innehar ett aktuellt godkännande sänks från 10 000 kronor till 5 000 kronor.
- Tillväxtverket föreslår vidare att Jordbruksverkets får i uppdrag att utveckla en påminnefunktion i den webbaserade tjänsten "Mina sidor" för när det är dags att förnya godkännandet. En sådan funktion skulle innebära att lantbrukare som måste förnya sitt godkännande av växtskyddssprutor får ett mejl eller SMS där denne påminns om att boka en nytt test och/eller skicka in resultaten från testet till Jordbruksverket. Lantbrukare får på sådant sätt bättre möjlighet att undvika en straffavgift.

²⁸ Jordbruksverket (2017). *Behov av ändringar i förordningen (2012_259) om miljöstraffavgifter*. Dnr 4.4. 16 - 19209/2017.

4.3.2 Antal berörda företag

Det är i dagsläget svårt att säga exakt hur många företag i Sverige som använder utrustning för bekämpning av skadegörare med växtskyddsmedel eftersom växtskyddsmedel används inom en mängd olika branscher och företag, inklusive jordbruk, trädgårdsodling, skog och markanvändning. Förslagen kan potentiellt beröra alla lantbruks- och trädgårdsföretag i Sverige där någon form av bekämpning med växtskyddsmedel utförs, vilket är cirka 30 000 företag.²⁹

4.4 Produktion av biogas i lantbruket

Sverige har haft punktskatt på biogas sedan 2011, men biogasproducenter kan lämna in deklaration för skattebefrielse och biogasanvändare kan ansöka om att få skatten återbetald. EU har klassat denna skattebefrielse som statsstöd, vilket kräver godkännande från EU-kommissionen. År 2020 godkände EU-kommissionen att ett sådant statsstöd skulle få betalas ut i Sverige fram till år 2030.

Beslutet utmanades i oktober 2020 av det tyska företaget Landwärme, som överklagade EU-kommissionens beslut till EU-domstolen. Företaget menade i sin överklagan att den svenska skattebefrielsen kan leda till överkompensation till följd av import av biogas som fått stöd i andra medlemsstater och att stödet därför är olagligt. EU-domstolen har i december 2022 dömt till Landwärmes fördel, och ogiltigförklarat EU-kommissionens beslut om att låta Sverige skattebefria biogas och biogasol för uppvärmning respektive motorfordon till och med 2030.³⁰

På grund av detta är det vid rapportens författande osäkert hur både regelverket för biogas i Sverige och biogasaktörer kommer att påverkas. Eftersom Sverige kommer att behöva rätta sig efter EU-domstolens beslut kommer ny lagstiftning att tas fram under 2023. Det är osannolikt att Skatteverket eller Energimyndigheten kommer att agera innan en ny lagstiftning utfärdas. Tillväxtverket lämnar därför inga förslag kopplade till biogasfrågan i denna rapport men summerar Hus-hållningssällskapets problemformulering nedan.

Att producera biogas av gödsel och annat avfall är en stor miljövinst för samhället, men det kan innebära en stor ekonomisk risk för den enskilda lantbrukaren. Denna risk beror på de regelverk som omgärdar biogasproduktionen som kan vara svåra för små producenter att hantera och hålla sig uppdaterade om. Om man gör fel finns det risk för att man beskattas med en högre skattesats än den som gäller för bensin och diesel, baserat på energiinnehållet.

²⁹ SCB (2023) Statistikdatabasen. Jordbruksföretag förutom blandade jordbruk.

³⁰ LRF (2023) *Risk att biogasaktörer inte befrias från skatt.*

4.4.1 Rekommendation om biogas i lantbruket

- Tillväxtverket rekommenderar att en fördjupad utredning av förenklingsåtgärder för biogasproducerande lantbrukare görs i nära samverkan med bransch, i samband med att ett nytt skattek tekniskt regelverk för biogas tas fram.

4.4.2 Antal berörda företag

I dagsläget är det få små företag (ett 30-tal) som producerar biogas på den egna anläggningen, men det finns ett stigande intresse för detta. I en undersökning från LRF sade 68% (80 av 117) deltagare att de skulle vilja producera egen el på gården.³¹ Den potentiella gruppen företag som berörs bedöms därför vara mycket stor.

4.5 Elektroniska öronbrickor för ökad innovation- och konkurrenskraft

Idag finns krav på att alla nötkreatur ska vara märkta i båda öronen med gula plastbrickor. På brickan står landsbeteckningen för Sverige (SE), födelseanläggningens registreringsnummer, individnummer och kontrollsiffra. Som alternativ till detta kan lantbrukare välja en godkänd elektronisk öronbricka i ett av öronen. Djurets andra öra ska då märkas med en vanlig öronbricka. Med elektronisk öronbricka kan djurets identitet läsas av säkrare och enklare på till exempel slakteriet. Förflyttningar av djuret kan spåras via öronbrickan. Lantbrukaren kan på så sätt lägga mindre tid på administrativa uppgifter som till exempel journalföring och rapportering till förflyttningsregister.

Enligt både Hushållningssällskapet och LRF är det ett återkommande problem att djuren tappar sina öronmärkningar. I intervju med Stallmästaren AB (producent av öronbrickor för nötkreatur) framgår att brickorna måste konstrueras på ett sådant sätt att djuren kan tappa dem om de fastnar eller utsätts för annan påfrestning, så att inte djurens öron ska riskera att skadas. Problemet är störst hos frigående kor, eftersom det är tidskrävande och arbetsintensivt att ersätta tappade brickor. Vid kontroll från länsstyrelsen finns därför alltid en risk att ett eller flera djur saknar öronmärkning, vilket tidigare har kunnat resultera i så kallade tvärvillkorsavdrag, där lantbrukare får delar av sitt lantbruksstöd indraget eftersom man inte följer EU-rätt.³²

Tvärvillkorsavdrag kommer dock att förändras och kallas från och med 2023 grundvillkor.³³ Många av dagens regelverk finns kvar (där ibland kring märkning, journalföring och rapportering av djur) och EU

³¹ LRF (2023). *Om kornas roll i Sverige*.

³² Hushållningssällskapet (2022); LRF (2022) Samtal med representanter från LRF under december 2022.

³³ Jordbruksverket (2023). *Grundvillkor*.

har ytterligare skärpt avdragsreglerna för villkoren om att djuren ska vara märkta, journalförda och rapporterade i rätt tid.³⁴

Enligt rådande EU-förordning³⁵ får ett av öronmärkena bytas ut mot en elektronisk identifierare som godkänts av den behöriga myndigheten i den medlemsstat där nötkreaturen hålls, om en sådan ersättning har godkänts av den medlemsstaten.³⁶ Sverige tillsammans med ett flertal andra europeiska länder tillåter sådan märkning.

En rapport från RISE³⁷ visar på flera potentiella fördelar med att övergå till en elektronisk öronmärkning, till exempel inom optimering av produktionen, livsmedelsäkerhet, ökad datasäkerhet och optimering av både rådgivnings- och veterinärtjänster.

4.5.1 Förenklingsförslag om öronmärkning på nötkreatur

- Tillväxtverket föreslår att Jordbruksverket eller SLU får i uppdrag att, i nära samverkan med branschaktörer, undersöka för- och nackdelar med en omställning till ett mer digitalt jordbruk genom användande av elektroniska märkbrickor. Syftet ska vara att hitta effektiviseringar, bättre lönsamhet och ökad konkurrenskraft. I uppdraget bör det ingå att kartlägga hur märkningen av nötkreatur görs i liknande länder främst Danmark, Finland och Norge där elektronisk öronmärkning idag är standard. Utredningen bör överväga behov av eventuella undantag för små företag där den potentiella effektiviseringen inte bedöms överskrida investeringskostnaden.

4.5.2 Antal berörda företag

Enligt statistik från LRF fanns det under 2022 cirka 14 900 företag som höll någon typ av nötkreatur.³⁸ Den genomsnittliga besättningsstorleken för nötkreatur var 97 djur per anläggning. Jordbruksverkets statistik från 2022 visar att det finns cirka 1,34 miljoner nötkreatur i Sverige. Av dessa är cirka en miljon inte mjölkkor och därmed sådana djur som potentiellt innebär ytterligare merarbete för djurägaren (då korna mjölkas i stallar är det enklare för lantbrukare att kontrollera och ersätta märkningsbrickor). Enligt Jordbruksverket finns det idag 52 anläggningar där enbart elektroniska öronmärken används och 1 994 anläggningar där en blandning av elektroniska och traditionella öronmärkningsbrickor används³⁹.

³⁴ Jordbruksverket (2023). *Nötkreaturstöd*.

³⁵ EUR-lex (2021). (EU) 2019/2035.

³⁶ Dessa elektroniska identifierare ska också placeras i djurets öra och inkluderar inte chipmärkning av nötkreatur.

³⁷ RISE (2020). *Möjligheter och utmaningar med en digitalisering av köttkedjan*.

³⁸ Statistik från LRF kött (2023).

³⁹ Enligt statistik delad av Jordbruksverket i särskilt yttrande (dnr 3.1.17-06570/2023).

4.6 Biotopskydd

Biotopskyddsområde är en skyddsform som kan användas för små mark- och vattenområden som är värdefulla livsmiljöer för olika djur- och växtarter och för den lokala miljön. Det finns sju typer av biotopmiljöer:

- Allé
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsröse i jordbruksmark
- Pilevall
- Småvatten och våtmark i jordbruksmark
- Stenmur i jordbruksmark
- Åkerholme

Skyddet för biotoper fastställs i 7 kap. 11 § Miljöbalken. Inom ett biotopskyddsområde får det inte bedrivas verksamhet eller vidtas en åtgärd som kan skada naturmiljön.

Sedan en lagändring 2014 går det att söka dispens från biotopskyddet för att värna ett aktivt brukande av marken.

Enligt Naturvårdsverkets vägledning inträder skydd för stenröse om fem stenar ligger i anslutning till jordbruksmark efter tre år, vilket innebär att dispens behöver sökas vid flytt efter det. Naturvårdsverket uppger att de nyligen sett över sin vägledning kring biotoper, och att tidsfristen om tre år behövs för att nå ändamålet med lagstiftningen.

Länsstyrelsen i Kalmar har i december 2021 inkommit med en hemställan till regeringen om undantag från Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.⁴⁰ Syftet med skrivelsen är att belysa hur dagens regelverk för biotopskyddet påverkar jordbrukets utveckling i Kalmar län och upplysa om den regionala tillämpningen av dispenser. I hemställan föreslår länsstyrelsen i Kalmar att aktiva stenupplag bör undantas från skyldigheten att söka dispens för odlingsröse, och att undantag ges från dispenskravet för grindöppningar i stenmurar.

Länsstyrelsen i Kalmar uppger att för en lantbrukare som tillämpar en växtföljd på sju år ligger vallen ofta i fem år. Nästa gång lantbrukaren plöjer marken och ansamlar nya stenar har då redan definitionen för odlingsröse uppfyllts, vilket inte är beaktat i lagstiftningen. Stenar från dessa ansamlingsplatser utgör dessutom en viktig resurs som byggmaterial på många gårdar.

Länsstyrelsen i Kalmar föreslår att odlingsröse som nyttjas av lantbrukaren klassas som "aktiva stenupplag" och bör undantas från skyldigheten att söka dispens (att jämföra med undantaget för bevattningsdammar). Länsstyrelsen anger också att dagens moderna

⁴⁰ Länsstyrelsen Kalmar Län (2021). *Hemställan om undantag från Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.* Dnr 100-10890-21, 2021-12-14.

jordbruksmaskiner ibland kan ha svårt att nå åkern på grund av stenmurar som omfattas av biotopskydd. För att marken ska kunna fortsätta brukas krävs därför öppningar i stenmurarna som tillåter passage. I praktiken handlar öppningarna bara om några meter av mycket längre stenmurar, och det föreslås därför att krav på dispens för sådana öppningar också slopas.

Förenklingsförslagen har uppstått då många lantbrukare upplever att biotopskydd kan uppstå spontant, utan att man som markägare har förstått detta. I jordbruksområden med mycket sten, till exempel Småland och Öland, är problemet omfattande och medför både merarbete och ökade kostnader för företagen. I samtal med Hushållningssällskapet konstateras det dock att det i jordbruket ingår att rensa åkermark från sten och att många jordbrukare idag inte är medvetna om att de behöver flytta stenrösen inom en viss tid för att inte bryta göra ett överklamp mot biotopskyddet och riskera att bötfällas.

Länsstyrelsen i Kalmar anger att det i delar av länet finns mycket stort behov av rationalisering för att jordbruket ska kunna fortsätta att utvecklas och bidra till målen i livsmedelsstrategin. Om detta inte görs finns risken att åkermark överges och att betesdriften upphör på naturbetesmarker med höga biologiska och kulturhistoriska värden. Länsstyrelsen ser också att intresset för generationsskifte mellan lantbrukare kan komma att minska.

Dagens biotopskydd riskerar därför att bli kontraproduktivt, genom att sådana miljöer som ska skyddas försvinner om åkermarken inte längre brukas. Dessutom kan det på sikt bidra till minskad livsmedelsförsörjning och landsbygdsutveckling.

4.6.1 Rekommendation om biotopskydd

- Tillväxtverket rekommenderar att Regeringskansliet skyndsamt hanterar Kalmar läns länsstyrelses hemställan.

4.6.2 Antal berörda företag

Det går inte att säga exakt hur många företag som berörs av biotopregleringar nationellt. En stor andel av lantbruken i berörda områden är dock småskaliga med redan begränsade resurser. På Öland specifikt finns den största andelen jordbruksmark av den totala landytan i Sverige. Totalt utgörs 63 %, 85 100 hektar, av Ölands yta av lantbruk. Knappt hälften av den arealen utgörs av åkermark, vilket är närmare 40 700 hektar. År 2020 fanns det 610 jordbruksföretag på Öland.⁴¹

⁴¹ Jordbruksverket (2021) *Jordbruket på Öland*.

5 Övergripande förenklingsförslag

De förslag, problembeskrivningar och behov som framkommit under projektet Regler och villkor på regional nivå och de som framkommit genom projektet Metodutveckling för regelförenkling skiljer sig åt på flera punkter. Den främsta skillnaden är att problembeskrivningarna och förslagen från det förstnämnda projektet rör lantbrukarens kontakter med myndigheter, främst länsstyrelsen, och hur dessa kan förenklas genom länsstyrelsens eller andra myndigheters arbete. Det sistnämnda projektet handlar i hög grad om regler och villkor som lantbrukaren ska leva upp till under det operativa arbetet med lantbruket.

Under arbetet med att sammanställa materialet från båda projekten har ett antal förslag, problembeskrivningar och behov identifierats som berör båda dessa perspektiv. Dessa har Tillväxtverket sammanställt i ett antal övergripande förenklingsförslag som beskrivs i detta kapitel. Förslagen handlar om:

- Möjlighet för lantbrukaren att lämna en uppgift en gång genom att data delas i större utsträckning mellan myndigheter.
- Ökad tillgång till enkel och lättillgänglig information om regler, villkor och instruktioner med mera.
- Möjlighet att få samlad uppdaterad information kring regler och villkor som lantbrukaren ska förhålla sig till.
- En bättre regelprocess med väl genomförda konsekvensutredningar där regler tas fram i nära samverkan med berörda aktörer.

5.1 Datadelning mellan myndigheter

Det finns ett stort behov både ur lantbrukarens och myndigheternas perspektiv av att olika myndigheters it-system delar data. Datadelning syftar dels till att förenkla för lantbrukaren genom att denne på så sätt kan lämna en uppgift en gång. Dels till att effektivisera myndigheternas handläggning. Detta bidrar till snabbare beslut, smidigare processer för lantbrukaren och i förlängningen till lägre kostnader för båda parter.

Under möten med företagare och handläggare på länsstyrelsen har en rad problem identifierats som härrör från att lantbrukare har kontakt med ett antal olika myndigheter både vid uppgiftslämnande i samband med livsmedelskontroll och vid inhämtning av information för den egna verksamheten. Lantbrukaren behöver idag lämna samma uppgift flera gånger både till olika enheter på länsstyrelsen och till andra myndigheter såsom Jordbruksverket, Naturvårdsverket och till kommunerna. Under projektet Metodutveckling för regelförenkling har det framkommit tydliga behov av ökad datadelning, exempelvis under förflyttning av får som både ska registreras i den digitala stalljournalen och i Jordbruksverkets register.

Inom Tillväxtverkets pågående arbete med att utveckla verksamt.se har olika sätt att återanvända myndighetsdata mellan e-tjänster på olika myndigheter eller inom samma myndighet undersökts. Detta har dock visat sig vara en utmaning ur juridiskt hänseende. Projektet, som genomförts tillsammans med Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Länsstyrelsen under 2022,⁴² har gjort bedömningen att den bästa vägen framåt är att utveckla en grunddatadomän för livsmedelsdata. En sådan grunddatadomän ska möjliggöra återanvändning av data i flera sammanhang och skapar värde av offentligt data.

Förutom företagets behov av att lämna en uppgift en gång har myndigheter också behov av att få tillgång till uppgifter från andra myndigheter. Idag har myndigheterna inte möjlighet att se varandras data och till exempel få överblick över planerade kontroller på ett lantbruk, eller ta del av uppdaterade uppgifter. Det handlar om allt från att lantbrukarens kontaktuppgifter uppdateras i ett system, men inte ett annat, att systemen exempelvis inte hämtar data ur folkbokföringsregistret så att en kontroll kan planeras hos en lantbrukare som har gått bort och att flera kontroller planeras på ett lantbruk utan möjlighet till samordning.

Sammantaget försvåras både lantbrukarens och myndigheternas arbete av att information mellan olika myndigheter och aktörer inte delas på ett smidigt sätt. Fortsatta ansträngningar inom området bör prioriteras, då det finns tydliga kopplingar till regeringens förenklingsmål om ökad digitalisering i myndighetskontakter, en-uppgift-en-gång-/engångsprincipen och EU-kommissionens meddelande om bättre lagstiftning med principen om digitalt som förstahandsval vid utformning av EU-regler.

Om företagaren hade möjlighet att lämna en uppgift en gång skulle arbetstid och administration minska samtidigt som handläggningen skulle effektiviseras.

5.1.1 Rekommendation om delad data

- Tillväxtverket rekommenderar, i linje med slutsatserna från myndighetens delrapportering⁴³ att Jordbruksverket, likt Trafikverket under 2021,⁴⁴ ges förutsättningar att utreda en grunddatadomän för livsmedelskedjan i samverkan med berörda myndigheter. Detta arbete kan med fördel bygga vidare tidigare arbeten på området.

⁴² Tillväxtverket (2022) *Delrapport 2022 Uppdrag att genomföra åtgärder mellan 2020-2025*.

⁴³ (Ibid).

⁴⁴ Trafikverket (2021). *Grunddatadomän transportsystem*.

5.2 Samlad information

En lantbrukare har ett brett regelverk att följa från en rad föreskrivande myndigheter. Idag finns ingen plats som samlar den information som lantbrukaren behöver för att kunna följa regelverken. Informationen är istället spridd över ett antal webbplatser. Om lantbrukaren gör fel gällande till exempel sprutjournaler, märkning av djur, biotoper eller vad som odlas var riskerar lantbrukaren höga avgifter eller avdrag på jordbruksstöd. Reglerna som lantbrukaren ska följa ändras också ofta, varför det är svårt på flera sätt för en lantbrukare att följa med och känna till de regler som ska följas.

Det är dessutom ett problem för handläggare på länsstyrelsen (och säkert även andra myndigheter) att inte kunna ta del av information om alla regler som lantbrukaren har att förhålla sig till och därmed inte kunna hänvisa lantbrukaren till en viss plats.

Ytterligare en aspekt är att såväl lantbrukare som handläggare upplever problem med att kunna lita på att informationen som de hittar kring gällande regelverk är uppdaterad.

Tillväxtverket har inom ramen för livsmedelsstrategins uppdrag 3 ett uppdrag att utveckla verksamt.se och realisera den så kallade värdemodellen, det vill säga ett gemensamt system för enkla digitala myndighetskontakter. Resultatet av det genomförda arbetet som hittills bedrivits inom projektet är en pilotjänst för vattenbruksföretag, där företag ges guidning i vilka tillstånd⁴⁵ de behöver. De kan dessutom söka uppgifter i e-tjänster kopplade till guidningen och få återkoppling på status i ärenden från respektive myndigheter på verksamt.se.

Utvecklingen av projektet består i att skala upp arbetet för att nå fler branscher och aktörer i livsmedelskedjan samt fler uppgiftslämningsprocesser genom ett förenklat förfarande jämfört med det som utvecklats i pilotprojektet.

Tillväxtverket har inom ramen för uppdraget tilldelats 20 miljoner kronor under 2020 till att påbörja arbetet med värdemodellen. För 2021-2025 beräknas 10 miljoner kronor årligen tillföras uppdraget.

Det krävs en långsiktig finansiering på förvaltningsanslaget för att verksamt.se på ett effektivt sätt ska kunna möta företagens behov av enkla och samlade digitala myndighetskontakter och snabb, faktagranskad och trovärdig myndighetsinformation till Sveriges alla företagare i allt från kris till grön omställning.

⁴⁵ Begreppet tillstånd inkluderar tillstånd, registreringar, godkännanden och liknande processer där företag måste inkomma med uppgifter till myndigheter.

5.2.1 Förslag om samlad information och utveckling av verksamt.se

- Tillväxtverket föreslår, i linje med myndighetens budgetunderlag, att regeringen beslutar om en permanent finansiering av verksamt.se på förvaltningsanslaget.

5.2.2 Antal berörda företag

Samtliga Sverige omkring 60 000 jordbruksföretag skulle beröras av möjligheten till en utbyggnad av värde modellen för livsmedelskedjan. Tillväxtverket har inte uppskattat vare sig de samhällsekonomiska eller de administrativa vinsterna av detta, men en sådan lösning skulle sannolikt medföra betydande besparingar för både företag och myndigheter.

5.3 Förenklingsforum för bättre och mer ändamålsenliga regler

Regelverken som berör lantbrukare är omfattande och uppfattas som onödigt krångliga, samtidigt som regelverken ofta ändras vilket kan påverka ett stort antal företag. Krångliga regler som därtill tillämpas olika leder också ofta till tillväxthinder och snedvridna konkurrenshållanden. Det finns därför ett stort behov av att löpande utreda och utvärdera olika regler och dess tillämpning samt vilka konsekvenser de medför för berörda företag. Det visar datainsamlingen från de två projekt som ligger till grund för denna rapport. Myndigheter och näringsliv generellt har länge sett ett behov av en mer sammanhållen process för att säkra att regler är proportionerliga, samhällsekonomiskt effektiva och motsvarar målen för förenklingspolitiken.

Små- och medelstora jordbruksföretag upplever att regelverket inte tar hänsyn till deras förutsättningar och att det, i vissa fall, inte är anpassat för olika verksamhetsinriktningar.

Tillväxtverket föreslår, i linje med vad som framförs i myndighetens budgetunderlag, inrättandet av ett förenklingsforum. Förenklingsforum är tänkt att samla aktörer med hög kunskap och kompetens i såväl näringsliv som myndigheter och akademi. Genom dialog och ett agilt arbetssätt kan behov av såväl nya som ändrade regler identifieras, liksom behov av systematisk utvärdering av befintliga regler. Genom sådan samverkan synliggörs reglernas konsekvenser. På så sätt ges bra underlag för bättre konsekvensutredningar och därmed beslutsunderlag när reglernas påverkan på berörda aktörer blir kända tidigt i processen.

Moderna regler som är bättre anpassade till företagens vardag bidrar till att stärka Sveriges konkurrenskraft och tillväxt eftersom företagen kan lägga mer tid på att driva och utveckla sin verksamhet i stället för på administration av regler.

Genom den samverkan och möjlighet till samskapande, som ett förenklingsforum skulle medföra, ökar förutsättningarna för att skapa moderna och mer ändamålsenliga regler som främjar tillväxt, konkurrenskraft, innovations- och omställningsförmåga. När företagens perspektiv byggs in från start skapas goda förutsättningar för att nå betydande regelförenklningar som gör verklig skillnad för företagen och som motsvarar målen för regeringens förenklingspolitik.

5.3.1 Förenklingsförslag om att inrätta ett förenklingsforum

- Tillväxtverket föreslår att det inrättas ett permanent förenklingsforum på myndigheten i syfte att få till stånd en systematisk samverkan och ett samskapande mellan företag och regelgivare/regeltillämpare. Livsmedelsområdet är lämpligt som ett första område att ta sig an inom ramen för Förenklingsforum.

5.3.2 Antal berörda företag

Samtliga 58 218 jordbruksföretag i Sverige skulle beröras av förslaget.

Referenser

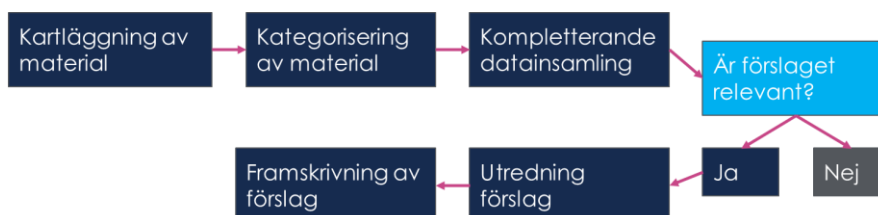
- Landsbygds- och infrastrukturdepartementet (2023). *Stärkt konkurrenskraft för livsmedelsproducenter och ett starkt djurskydd*. Dir. 2023:19. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2023/02/dir.-202319> [Hämtad 2023-02-15]
- Länsstyrelsen Kalmar Län (2021). *Hemställan om undantag från Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.* Dnr 100-10890-21, 2021-12-14. <https://data.riksdagen.se/fil/A58330D4-B3A6-482A-B38E-724DEF086775> [Hämtad 2023-02-02]
- Elitlamm (u.å.). <https://www.elitlamm.com/pub/default.aspx> [Hämtad 2023-02-15]
- EUR-Lex (2021). https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2019/2035 [Hämtad 2023-02-15]
- Finansdepartementet. (2022). Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende länsstyrelserna. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=23494> [Hämtad 2023-02-20]
- Finansdepartementet (2023). *Uppdrag att utreda ändrad ansvarsfördelning för viss länsstyrelseverksamhet, Fi2023/01067*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/statskontoret-far-i-uppdrag-att-utreda-ansvarsfordelningen-for-viss-lansstyrelseverksamhet/> [Hämtad 2023-04-03]
- Hushållningssällskapet (2022). Samtal med representanter från Hushållningssällskapet i december 2022.
- Jordbruksverket (2017). *Behov av ändringar i förordningen (2012_259) om miljöskattionsavgifter*. Dnr 4.4. 16 – 19209/2017
- Jordbruksverket (2021). *Jordbruket på Öland*. <https://jordbruketsifror.wordpress.com/2021/08/12/jordbruket-pa-oland/> [Hämtad 2023-02-03]
- Jordbruksverket (2021). *Slutrapport av förstudie för en databasinfrastuktur för lantbruket*. <https://jordbruksverket.se/download/18.215aed8017dedd3addda4f86/1640589723666/Slutrapport-forstudie-databasinfrastuktur-for-jordbruket.pdf> [Hämtad 2023-02-14]
- Jordbruksverket (2022). *Jordbruksföretag och företagare 2022*. <https://jordbruksverket.se/5.7699a7281845a3c387123b78.ht#h-Antaljordbruksforetag>. [Hämtad 2023-02-09]
- Jordbruksverket (2023). *Bra att veta när du ska få kontrollbesök*. <https://jordbruksverket.se/stod/jordbruk-tradgard-och-rennaring/sam-ansokan-och-allmant-om-jordbrukarstoden/bra-att-veta-nar-du-ska-fa-kontrollbesok>. [Hämtad 2023-02-06]
- Jordbruksverket (2023). *Funktionstestare av sprutor*. <https://jordbruksverket.se/vaxter/odling/vaxtskydd/att-anvanda-vaxtskyddsmedel/funktionstestare-av-sprutor> [Hämtad 2023-02-15]

- Jordbruksverket (2023). *Grundvillkor*.
<https://jordbruksverket.se/stod/jordbruk-tradgard-och-renaring/sam-ansokan-och-allmant-om-jordbrukarstoden/grundvillkor> [Hämtad 2023-02-15]
- Jordbruksverket (2023). *Nötkreatursstöd 2023*.
<https://jordbruksverket.se/stod/jordbruk-tradgard-och-renaring/djur/notkreatursstod#h-Forfattningar> [Hämtad 2023-02-15]
- Lammproducenterna (2019). *Ökad utevistelse för får genom ranchdrift – som drivs av LRF kött*. <https://lammproducenterna.se/2019/01/24/21192/> [Hämtad 2023-02-15]
- Livsmedelsverket (2023) *Exempel på livsmedelsföretag i primärproduktionen* (kontrollwiki, senast uppdaterad 2023-02-14).
<https://kontrollwiki.livsmedelsverket.se/artikel/634/exempel-pa-livsmedelsforetag-i-primarproduktionen> [Hämtad 2023-04-03]
- Livsmedelsverket (u.å). *Hitta operativa mål och aktiviteter*.
<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/sa-kontrolleras-ditt-foretag/nkp-webben/hitta-operativa-mal-och-aktiviteter> [Hämtad 2023-04-03]
- LRF (2022) Samtal med representanter från LRF under december 2022.
- LRF Kött (2023). *Om LRF Kött*.
<https://www.lrf.se/om-lrf/lrfs-branschavdelningar/lrf-kott/#block-4-statistikplattform-kott> [Hämtad 2023-02-15]0
- LRF (2023). *Om kornas roll i Sverige*.
<https://www.lrf.se/vara-omraden/mjolk/> [Hämtad 2023-02-15]
- LRF (2023). *Risk att biogasaktörer inte befrias från skatt*.
<https://www.lrf.se/nyheter/risk-att-biogasaktorer-inte-befrias-fran-skatt/> [Hämtad 2023-02-15]
- Länsstyrelsen Skåne (2021). *Årsredovisning 2021*.
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.3e6dfa9118002b8688033466/1650959462005/%C3%85rsredovisning%202021.pdf> [Hämtad 2023-02-07]
- Prop. 2016/17:104. *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. <https://data.riksdagen.se/fil/D2195EAD-DBFC-45C7-946A-49D8B2C2DE1D> [Hämtad 2023-02-150]
- RISE (2020). *Möjligheter och utmaningar med en digitalisering av köttkedjan*. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1394455/fulltext01.pdf> [Hämtad 2023-02-15]
- RISE (2021). *Agrifood Data Workshop (ADW) - Dataverkstad för jordbruk och livsmedel*. <https://www.ri.se/sv/vad-vi-gor/projekt/agrifood-data-workshop-adw-dataverkstad-for-jordbruk-och-livsmedel>. [Hämtad 2023-02-16]
- SCB (2022). *Företagsdatabasen*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/naringsverksamhet/naringslivets-struktur/foretagsdatabasen-fdb/> [Hämtad 2023-02-15]

- SCB (2023) Statistikdatabasen. *Jordbruksföretag förutom blandade jordbruk*. <https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-ap-par/ovriga-e-tjanster-och-databaser/statistikdatabasen> [Hämtad 2023-04-04]
- SFS 1998:1252. Förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-19981252-om-omradesskydd-enligt-sfs-1998-1252> [Hämtad 2023-02-02]
- SJVFS.2019:21. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om förhållning inom lantbruket m.m.* <https://lagen.nu/sjvfs/2019:21> [Hämtad 2023-02-15]
- SJVFS.2014:42. *Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om integrerat växtskydd.* <http://djur.jordbruksverket.se/download/18.ac526c214a28250ac22a00a/1418030482089/2014-042.pdf> [Hämtad 2023-02-15]
- SLU (Sveriges lantbruksuniversitet, Bergström Nilsson, Sara, Lan Strömblad, Helena och Lunner Kolstrup, Christina) (2020). *Byråkratin i lantbruket belastar och kostar*. https://pub.epslu.se/17534/1/bergstrom_nilsson_s_et_al_200915.pdf. [Hämtad 2023-02-15]
- Tillväxtverket (2021). *Analys av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan*. Bilaga 2 till Delrapport 1 Uppdrag att genomföra åtgärder mellan 2020-2025 inom ramen för livsmedelsstrategin. Dnr Å2020-5.
- Tillväxtverket (2022). *Förenkla för företag i tillstånds- och anmälningsprocessen för miljöfarlig verksamhet*, delrapport 2022. <https://tillvaxtverket.se/download/18.2a2ae249185be5f310f911a/1674138880963/F%C3%B6renkla%20f%C3%B6retag%20i%20tillst%C3%A5nds-och%20anm%C3%A4lningsprocessen%20f%C3%B6r%20milj%C3%B6farlig%20verksamhet.docx.pdf> [Hämtad 2023-02-02]
- Tillväxtverket (2022). *Uppdrag att genomföra åtgärder mellan 2020-2025: Delrapport 2022*.

Bilaga 1: Metod

Tillväxtverket har i ett antal steg analyserat de problem, behov och förslag som Tillväxtverket och de två externa projekten identifierat och därefter skrivit fram en uppsättning förenklingsförslag som Tillväxtverket bedömt genomförbara.

Processkartan ovan visar de steg som arbetet genomförts i:

1. kartläggning av material med problembilder, behov och förslag
2. kategorisering och identifiering av förslag
3. kompletterande datainsamling för att identifiera genomförbara förslag
4. bedömning av förslagens relevans
5. utredning av genomförbara förslag, samt
6. framskrivning av genomförbara förslag

Varje steg i arbetsprocessen förklaras närmare nedan.

Inläsning och kartläggning av material med problembilder, behov och förslag

Tillväxtverket har samlat in ett omfattande material i samarbetet med de två projekten. Materialet har i stort bestått av dokumentation från dialogmöten, workshops och stormöten med projektens aktörer och lantbrukare. Till viss del var materialet bearbetat och sammanställt i problembilder och förslag, andra delar var inte bearbetat utan både problembilder och förslag har behövt arbetas fram.

Projektet Metodutveckling för regelförenkling har arbetat metodiskt för att identifiera förenklingsförslag, prioritera och slutligen sammanställa och presentera ett antal förslag som Tillväxtverket tagit del av. Utifrån detta material genomförde Tillväxtverket två arbetsmöten med sakk experter från projektet. Dessa arbetsmöten syftade till att förtydliga och komplettera de olika förslagen som framkommit i tidigare dialogmöten. Under mötena diskuterades de problembilder och eventuella förslag som identifierats i projektet och vissa prioriteringar gjordes kring vilka förslag som skulle utredas vidare.

Genom projektet Regler och Villkor på regional nivå hade Tillväxtverket processlett ett antal så kallade stormöten med deltagande länsstyrelser samt med lantbrukare. Dokumentation och sammanställningar från dessa möten fanns i ett stort material. Tillväxtverket hade möten med projektledaren för projektet Regler och Villkor på regional nivå i syfte att få djupare kunskap om projektet och det material som tagits fram.

Kategorisering och identifiering av förslag

Efter dessa inledande möten har Tillväxtverket kategoriserat materialet för att identifiera och konkretisera förenklingsförslag. Materialet från projektet Metodutveckling för regelförenkling var till stor del bearbetat med problemformulering och förenklingsförslag, medan materialet från Regler och villkor på regional nivå hade kortfattade beskrivningar av problem och behov utifrån länsstyrelsens samt lantbrukarens perspektiv, men saknade konkretiserade förenklingsförslag. Tillväxtverket har bearbetat båda materialen i olika grad.

För att få en överblick och struktur på det befintliga insamlade materialet kategoriserades det utifrån ett antal parametrar. De olika förslag som ingick i materialet från Metodutveckling för regelförenkling kategoriserades så här:

- Område såsom regelförenkling, bemötande och informationsbehov
- Målgrupp för förslaget
- Problem/utmaning att åtgärda
- Regelförenkling
- Tillämpning av regler
- Annan åtgärd

De olika förslag som ingick i materialet från projektet Regler och Villkor på regional nivå, identifierades och kategoriserades utifrån typ av förenkling.

Kompletterande datainsamling för att identifiera genomförbara förslag

Efter en första kategorisering och prioritering av förslag har kompletterande datainsamling, genom intervjuer och desktop-research genomförts. Denna kompletterande datainsamling har syftat till att dels komplettera problembilden och få djupare kunskap om gällande lagstiftning och förslag, dels har datainsamlingen syftat till att djupare analysera identifierade förslag och få djupare kunskap om dess genomförbarhet.

Totalt har 22 intervjuer genomförts och därutöver informella dialoger för att kvalitetssäkra uppgifter som framkommit i intervjuerna och

desktop-research. Utifrån den metod för genomförande som väglett arbetet har datainsamlingen resulterat i att fastställa om förslaget är relevant att utreda vidare eller inte. I vissa fall kan ansvarig myndighet redan ha påbörjat ett förenklingsarbete eller lagstiftning kan ha förändrats under tidens gång vilket motiverar att inte gå vidare med förslaget. I rapporten tydliggörs vägval för ett förslag.

Utreda genomförbara förslag

Efter att förslagen kategoriserats och verifierats har förslag som bedöms ha hög genomförbarhet valts för vidare arbete. Dessa förslag har utretts vidare så långt som möjligt inom ramen för vårt uppdrag. Det innebär att Tillväxtverket har utrett konsekvenser förslagen har för företagen som berörs och hur många dessa företag är.

Framskrivning av genomförbara förslag

Utifrån konsekvensutredningarna har sedan Tillväxtverket utarbetat rekommendationer för hur förslagen kan tas vidare.

Bilaga 2: Förenklingsförslag från projektet Metodutveckling för regelförenklning

I tabellen nedan beskrivs kortfattat de förslag som tagits upp på analysmöten och hur dessa har hanterats. Ramarna för uppdraget har medfört ett behov av att prioritera bland förslagen och endast ett urval av de förslagen som diskuterats på dialogmötena har därför kunnat utredas mer ingående.

Förslag	Sektor	Bedömning
Inget krav på transportdokument för får	Får	Frågeställningen prioriterades ej inom ramen för uppdraget. Kravet på transportdokument härstammar från EU-lagstiftning ⁴⁶ där det framgår att transportdokument ska finnas tillgängliga.
Ta bort förflyttningsregistret för får	Får	Förflyttningsregistret bygger på EU-rätt och kan inte avskaffas. ⁴⁷ Möjlighet att rapportera till registret genom andra it-system (t.ex. Elitlamm) eller andra tekniska lösningar undersöks. Se förslag i kapitel 4 (förenkla rapporteringen till förflyttningsregistret för får).

⁴⁶ EU:s förordning (EG) nr 1/2005, se <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2005/1>.

⁴⁷ Jordbruksverkets förteckning över aktuella regelverk, se <https://jordbruksverket.se/djur/lantbruksdjur-och-hastar/far-och-getter/registrering-markning-och-journalforing#h-Forfattningar>.

Förslag	Sektor	Bedömning
Möjlighet att föränmäla får till förflyttningsregistret	Får	Frågeställningen prioriterades ej inom ramen för uppdraget. Döda djur ska tas omhand och i de flesta fall hämtas de av Svensk Lantbruks-tjänst AB. När anmälan om hämtning är gjord till Svensk Lantbrukstjänst via Internet hämtas djur(et) inom 3-5 arbetsdagar beroende på vilken tid på året djuret ska hämtas. Djurägaren kan inte registrera förflyttningen i fårförflytt-ningsregistret när anmälan görs utan behöver hålla reda på vilken dag djuret blev hämtat för att därefter anmäla förflyttningen. Om djuräga-ren planerar att avliva ett djur, vet företagaren ibland om det dagen innan och det vore då prak-tiskt att rapportera in det in i registret när sam-tidigt med annan registrering. Förslagsvis bör därför en vidare utredning undersöka om regel-verket kan ändras, så att anmäla sker på dödsda-gen (vilket idag görs med kor), som ett alternativ till nuvarande system.
Slopat krav på rapportering av får mellan egna anläggningar	Får	Frågeställningen prioriterades ej inom ramen för uppdraget. Jordbruksverket utreder just nu hur rapportering ska fungera i framtiden. Tills dess att utredningen är klar finns inte möjlighet att göra ändringar i dagens system.
Flexibel tidpunkt när ligg-hall krävs för får	Får	Se förslag i kapitel 4.
Höjd gräns för förprovning av byggnader till tackor	Får	Frågeställningen prioriterades ej inom ramen för uppdraget. Förprovning anses i grunden vara bra av branschen. Fokus bör i stället ligga på ef-fektivare handläggning.

Förslag	Sektor	Bedömning
Förenkla godkännandeprocessen för växtskyddsprutor och Sänk sanktionsavgiften för att missa godkännande av sprutan	Kemi	Se rekommendation i kapitel 4.
Förenklad rapportering i sprutjournalen och Små avvikelser i sprutjournalen ska inte ge tvärvillkorsavdrag	Kemi	<p>För förslag om förbättrat bemötande vid kontroller, se kapitel 3.1. Frågeställningen prioriterades ej inom ramen för uppdraget, men vidare utredning pågår.</p> <p>Regleringen gällande dokumentationskrav baseras på EU-lagstiftning, som specificerar att yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel ska föra register över de växtskyddsmedel som de använder, med uppgift om växtskyddsmedlets namn, tidpunkten för användande och den använda dosen vid appliceringen, det område där växtskyddsmedlet använts och den gröda som det använts för.</p> <p>Dock borde det här finnas utrymme för att tolka dagens regelverk på ett mer nyanserat sätt. Om en lantbrukare t.ex. glömt att göra ett streck i en ruta som ska fyllas i och i stället lämnat en ruta tom, så kan det idag ge en sanktionsavgift. En vidare utredning av tolkningen av dokumentationskraven kommer att genomföras av Hushållningssällskapet. Syftet är att kunna bidra med underlag till bättre kontroller, genom att jämföra hur dokumentationskraven i sprutjournaler ser ut i likande EU-länder.</p>

Förslag	Sektor	Bedömning
Gemensam portal för växtskydd	Kemi	Frågeställningen prioriterades ej inom ramen för uppdraget då det hos Kemikalieinspektionen just nu pågår ett arbete med att tillgängliggöra data för tredjepartsanvändning och ett framtagande av ett nytt bekämpningsmedelsregister (där t.ex. förbättrad sökbarhet är en prioritet). ⁴⁸ Arbetet förväntas vara klart under 2023 och möjliggör för vidare användning av Kemikalieinspektionens data, t.ex. för att i kombination med annan data skapa informationsportaler.
Mer restriktiv rutin för byte av registreringsnummer på växtskyddsmedel	Kemi	Frågeställningen prioriterades ej inom ramen för uppdraget. Branschens önskan är att ändringar av registreringsnummer för olika växtskyddsmedel bör göras mer restriktivt jämfört med idag. Ändringar bör begränsas till miljömässigt motiverade förändringar, t.ex. ändring av växtskyddsproduktens egenskaper m.m. En fördjupad bedömning har inte kunnat göras inom ramen för detta uppdrag, men frågan bör utredas vidare.
Tillåt alternativa märkningsmetoder, exempelvis chip, för nötkreatur, får och get	Nötkreatur	Se förslag i kapitel 3.

⁴⁸ För mer information, se Kemikalieinspektionens rapport 1/21: *Regeringsuppdrag datatillgänglighet Kemikalieinspektionens plan för att öka tillgängligheten av öppna data i Bekämpningsmedelsregistret* (<https://www.kemi.se/publikationer/rapporter/2021/rapport-1-21-regeringsuppdrag-datatillganglighet>).

Förslag	Sektor	Bedömning
Gör det möjligt att se vilka nötkreatur som inte är stödberättigande	Nötkreatur	Det finns idag möjlighet att undvika problemet genom att civilrättsliga avtal upprättas när djur övertas där säljare försäkrar köpare om att djur är stödberättigade/korrekt rapporterade. Under 2023 genomförs ändringar som innebär att man inte längre ärver fel som djuren har från tidigare ägare (t.ex. om säljaren inte har märkt, journalfört eller rapporterat djuret på rätt sätt).
Förändrat regelverk för villkorad läkemedelsanvändning för mjölkbesättningar	Nötkreatur	Pågående utredning sker genom Växa. Växa har skickat in ett förslag om föreskriftsförändringar gällande ViLA mjölk till Jordbruksverket. Jordbruksverket meddelar att de genomför översikt av föreskrifterna som berör ViLA.
Samma gräns för Miljötillstånd för uppgraderad gas som för biogasproduktion	Biogas	Ingen vidare utredning inom ramen för uppdraget. Utredning pågår på Naturvårdsverket, där det undersöks hur en eventuell justering av gränsen för tillstånds/anmälningsskyldighet kan harmoniseras med EU-lagstiftning. Granskning förväntas vara klar under Q1 2023.
Höjd gräns för Miljötillstånd för biogasproduktion	Biogas	Ingen vidare utredning inom ramen för uppdraget. Utredning pågår på Naturvårdsverket, där det undersöks hur en eventuell justering av gränsen för tillstånds/anmälningsskyldighet kan harmoniseras med EU-lagstiftning. Arbetet förväntas vara klart under Q1 2023.
Aldrig krav på hållbarhetsbesked för kraft/värmeproducerande anläggningar med mindre än 2 MW installerad effekt	Biogas	Inga förslag lämnas pga. stora skattetekniska förändringar av det svenska biogassystemet.
Förenkla skattereglerna för småskalig biogasproduktion	Biogas	Inga förslag lämnas pga. stora skattetekniska förändringar av det svenska biogassystemet.

Förslag	Sektor	Bedömning
Tolka gräns för installerad kapacitet som övriga Europa	Biogas	Ingen vidare utredning inom ramen för uppdraget, då Jordbruksverket anger att det gränsvärdet kan komma att revideras på EU-nivå. Man kan därför komma att få anledning att se över tolkningen när detta genomförs.
Biotopskydd ska träda in tidigast 5 år efter att element finns på plats	Bio-top-skydd	Se rekommendation i kapitel 4.
Revidera och konsekvensutred hur långtgående olika skyddsåtgärder ska vara på mark som gränsar till olika typ av biotoper	Bio-top-skydd	<p>Utredning pågår – Tillväxtverket tillsammans med Hushållningssällskapet undersöker goda exempel för vägledning och om det går att ta fram best practice i gemensam arbetsgrupp bland Länsstyrelserna.</p> <p>Branschen upplever att gränsen för när ett objekt omfattas av det generella biotopskyddet är mycket stränga. Likaså vilka skyddsåtgärder som krävs. Exempelvis vindanpassat skyddsavstånd vid kemisk bekämpning, där avstånden baseras på känslighet för vattenlevande organismer. Många lantbrukare har också svårt att navigera Naturvårdsverkets vägledning över hur definitioner för olika biotoper. Man ser därför behovet av en tydligare vägledning som innehåller fler bilder och konkretare och enklare beskrivningar. Det finns kanaler för när detta kan spridas. En sådan kanal kan t.ex. vara utbildning för att få använda växtskyddsmedel.</p>
Processen för dispens för att flytta stenmur eller odlingsrösa behöver förenklas för företagen	Bio-top-skydd	Se rekommendation i kapitel 4.

Förslag	Sektor	Bedömning
Förtydliga vad som kräver särskild hänsyn i hjälpredan för anpassat skyddsavstånd	Kemi/ Biotop	Hanteras tillsammans med förslag ” Revidera och konsekvensutred hur långtgående olika skyddsåtgärder ska vara på mark som gränsar till olika typ av biotoper”, se ovan.